

Družbeni vidiki varne digitalne preobrazbe v lokalni skupnosti: med izvrševanjem zakonodaje in zagotavljanjem varnosti

MOČ in NEMOČ umetne inteligence pri zagotavljanju varnosti

Igor Bernik

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede

UI za varnejše in boljše življenje vseh?

SLOVENJ GRADEC, 29. 9. 2026

Kaj želimo z UI doseči?

Hitreje zaznati več kršitev?

Dosledneje izvajati predpise?

Preprečiti nevarne dogodke?

Izboljšati življenje prebivalcev in njihovo zaupanje v institucije?

Cilje določimo ljudje. Od njih je odvisno, kaj bo sistem prepoznaval kot uspeh.

MOČ UI: zaznavanje, povezovanje in opozarjanje

Obdeluje velike količine podatkov in prepoznava ponavljajoče se vzorce.

Povezuje podatke o prometu, vremenu in dogajanju v prostoru.

Pomaga prepoznati nevarne lokacije in okoliščine.

Omogoča pravočasna opozorila ter podpira odločanje pristojnih služb.

Njena moč je v tem, da nam pomaga prej opaziti tveganje in ukrepati.

NEMOČ UI: nepopolni podatki in meje presoje

Upošteva le okoliščine, ki jih sistem zazna ali prejme.

Lahko napačno razvrsti dogodek in spregleda pomembno izjemo.

Tudi prepričljiva ocena je lahko napačna ali pristranska.

Odgovornost za uporabo sistema in posledice odločitev ostaja pri ljudeh in institucijah.

Ocena UI potrebuje možnost preverjanja, obrazložitve in popravka.

Parkiranje: pozabljena ura in dejanska zasedenost

Dovoljeno: dve uri. Voznik odide po 20 minutah, vendar pozabi nastaviti parkirno uro.

Preverjanje formalnosti	Upoštevanje namena režima
Ali je voznik nastavil uro?	Koliko časa je vozilo dejansko parkirano?
Sistem zazna manjkajočo oznako.	Sistem pomaga preveriti čas zasedenosti.
Pozornost je na zaznani kršitvi.	Pozornost vključuje dostopnost parkirišč in kroženje vozil.

Tehnologija lahko olajša izpolnjevanje pravil, denimo z opozorilom pred iztekom časa.

Takšna ureditev potrebuje ustrezno pravno podlago in varstvo osebnih podatkov.

Hitrost: ali številka pove dovolj?

Na istem odseku v naselju velja omejitev 50 km/h.

Okoliščina A: 70 km/h	Okoliščina B: 50 km/h
Suho cestišče in dobra vidljivost	Hud naliv ali sneženje
Prekoračitev omejitve	Hitrost znotraj omejitve
Še vedno pomembno tveganje za pešce in druge udeležence	Hitrost je lahko neprilagojena razmeram

Katera vožnja je nevarnejša? Sam podatek o hitrosti ne zadošča za odgovor.

Al lahko oceno dopolni s podatki o oprijemu, vidljivosti, prometu in prisotnosti pešcev.

Upoštevanje okoliščin potrebuje jasna merila

Enake primere obravnavamo po enakih merilih.

Pomembne razlike med primeri preverimo in obrazložimo.

Opozorilo ali drug milejši ukrep uporabimo, kadar ga pravni okvir dopušča.

Nearno ravnanje zahteva ustrezen odziv.

Če pravila potrebujejo spremembo, o tem odločajo pristojni organi.

Presoja okoliščin mora biti pregledna, preverljiva in pravno utemeljena.

Kdaj AI postane izgovor?

»Sistem je tako odločil.«

»Računalnik ne omogoča drugače.«

»Mi samo sledimo rezultatu.«

Kdo je določil cilj in merila sistema?

Kdo preveri, ali ocena ustreza dejanskemu dogodku?

Kdo lahko napačno odločitev popravi?

Kdo prebivalcu pojasni ukrep in zanj odgovarja?

Avtomatizacija postopka ne odpravi odgovornosti institucije!

Kako bi AI uporabljali za večjo varnost?

Opozarjanje na nevarno hitrost glede na trenutne razmere.

Prepoznavanje lokacij, kjer pešci in uporabniki skirojev, koles, ... pogosto prihajajo v konflikt.

Usmerjanje služb na območja z večjim tveganjem.

Preverjanje, ali uvedeni ukrepi dejansko zmanjšujejo nevarnost.

Uspešnost spremljamo z zmanjšanjem nesreč in škode, dostopnostjo javnega prostora ter zaupanjem prebivalcev.

Število zaznanih kršitev samo po sebi še ne pokaže učinka na varnost.

Odločitev ostaja naša

UI lahko pomaga zaznati kršitev.

UI lahko pomaga razumeti okoliščine.

UI lahko podpre preprečevanje nevarnosti.

Ljudje določimo namen uporabe, meje odločanja in odgovornost za posledice.

Bomo UI uporabili kot izgovor za avtomatizirano ukrepanje ali kot pomoč pri odgovornem zagotavljanju varnosti in boljšega življenja vseh?